

denote the legal realities of Ukraine, the USA and Great Britain. The main problems of translation of legal documents are described.

The work focuses on the investigation of special law vocabulary in English, which gives the opportunity to describe the integral picture of the legal language at the modern stage of the English language development, as well as issues concerning the process of formation and functioning of terms. The legal language is characterized by a specific set of terms.

However, irrespective of language, the major part of its distinctive features and peculiarities are explained by the influence of historic, linguistic and cultural factors on the language community. Deep knowledge of legal language and proficiency in legal terminology of both languages are the main factors providing the effective intercultural communication of legal professionals in the process of international cooperation. Therefore, it is of utmost importance to understand that one should not translate from a legal language into the ordinary words of the target language but into the legal terminology of the target language.

Keywords: legal terminology, term, translation, linguistic and cultural peculiarities, equivalence.

УДК 37.026.5:81-13

Колесник А. В.
кандидат філологічних наук
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті аналізуються основні засоби досягнення виховного впливу на особистість та роль філологічних дисциплін у цьому процесі, зокрема мови як головного засобу встановлення діалогу викладача зі слухачем.

Ключові слова: мова, мовлення, філологічні дисципліни, виховання.

Освіта і виховання – категорії, які міцно пов'язані одна з одною. Нині вища школа здійснює різнобічну підготовку студента – як професійну, так і особисту, що передбачає формування життєвих настанов, переконань, ціннісних орієнтирів майбутніх фахівців, формування духовного світу особистості. Усе це є завданнями професійного виховання, яке включає в себе освіту та не може здійснюватись поза національним, патріотичним вихованням особистості.

Метою статті є аналіз методик і засобів виховання у вищій школі, зокрема при підготовці працівників національної поліції для досягнення комплексного освітньо-виховного результату.

Протягом століть мова була чинником прогресу суспільства, засобом спілкування, розвитку особистості та чи не найголовнішим засобом виховання в соціумі.

Історично мова виникла в результаті потреби людини в спілкуванні, що стимулювало й розвиток мислення. Як зазначав Л. С. Виготський, мова і мислення – це процеси, що взаємопов'язані, адже як мислення вираховується в мові, так і мова вираховується в мисленні [1].

Мова безпосередньо стимулювала розвиток людства і цивілізації в цілому, та розвиток культури і науки зокрема. Саме мова і мовна риторика започаткували філософію. Так, діалоги Платона – одна з перших форм проявів філософського мислення – виникли й існували саме в мовному середовищі. Мовні форми оцінки явищ культури, артефактів започаткували формування критичної думки та розвиток гуманітарного знання, зокрема естетики, герменевтики, екзегетики, теології, філології, мистецтвознавства, літературознавства, лінгвістики.

Сучасні освітні програми вищої школи передбачають опанування здобувачами вищої освіти державної мови, професійних мовних знань та умінь. Дисципліни «Українська мова професійного спрямування», «Комунікативна компетентність», «Ораторська майстерність» здійснюють виховання, яке передбачає набуття професійних компетентностей, що включають знання, вміння та навички, необхідні для подальшої діяльності фахівця, зокрема спілкування.

Завданням філологічних дисциплін є забезпечення професійної мовленнєвої компетентності, що включає формування у студентської молоді також суспільно-етичної поведінкової лексики, культури спілкування, загальнолюдських цінностей, засад загальної соціальної компетентності майбутніх фахівців.

Мовна підготовка працівників правоохоронної сфери ставить низку завдань, серед яких основними є:

1. формування комунікативної компетентності;
2. розвиток професійної мовленнєвої культури працівника поліції;
3. використання навичок вербального й невербального спілкування, за допомогою яких можна попередити силові дії під час вирішення певних конфліктів;
4. застосування мистецтва аргументації, мовних засобів переконання для попередження конфліктів.

Кожна з філологічних дисциплін впливає на розвиток професійних якостей і духовного світу особистості студента – його світогляду, переконань, громадянських поглядів, естетичних смаків. Дисципліна «Українська мова професійного спрямування» має міцний інструмент впливу – мовлення.

Видатні українські педагоги Б. Грінченко, О. Духнович важливим засобом національної системи виховання, зокрема патріотизму, визначали рідну мову, яка передає національну психологію, характер, світогляд, духовність народу. Так, О. Духнович відзначав, що виховання починається з

народної міфології – казок, легенд, народних переказів, де в різних фольклорних формах відображено весь культурно-історичний шлях українського народу, а мовна народна творчість доносить традиції, звичаї, духовно-моральні цінності українського народу з минулого в сучасне, а з сучасного «транслює» в майбутнє [3, с. 13 – 18]. Національне виховання є конкретно-історичним виявом загальнолюдського гуманістичного і демократичного виховання. На важливості осягнення рідної мови акцентував увагу і В. Сухомлинський: «Чим глибше людина пізнає тонкощі рідної мови..., тим більше підготовлений її розум до оволодіння мовами інших народів» [5, с. 56], наголошуючи на патріотичній спрямованості вивчення мови і підкреслюючи її виховний потенціал. Долучити студентів до минулих епох, народних традицій, історії України викладачі української мови можуть під час проведення позааудиторних заходів зі студентами або навчальних занять, де можуть використовуватись символи України, що виконують функцію консолідації нації в єдину етнографічну, культурно-історичну спільність, єдину суверенну державу [3, с. 19]. Наприклад, у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ було проведено захід за участю проф. А. М. Поповського, під час якого було ознайомлено курсантів з історією гімну «Ще не вмерла України...», зокрема з появою тексту й музики, з впливом цього твору на розвиток і становлення патріотичного руху України, з численними жертвами радянського періоду, покараними за виконання цього твору.

Також для розвитку патріотичних поглядів використовується вивчення творчої спадщини і діяльності Івана Франка, суспільно-політичні погляди, життєві засади якого визначалися інтересами української нації, яка, на думку І. Франка, в кінці ХІХ ст. становила «суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного й політичного життя» [6, с. 404].

Погляди І. Франка стосовно осмислення та реалізації української національної ідеї, шляхів розвитку української нації зафіксовані у його художніх і публіцистичних творах. Так, у статті «Поза межами можливого» І. Франко наголошував: «все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хоробливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими “вселюдськими” фразами покрити своє духове відчуження від рідної нації» [7, с. 284].

У час написання роману «Перехресні стежки», в якому порушуються життєво важливі питання збереження і розвитку української нації, її самостійності, І. Франко висловив думку, що «ідеал національної самостійності в усякім погляді, культурнім і політичним, лежить для нас поки що, з нашої теперішньої перспективи, поза межами можливого. Нехай і так. Та не забуваймо ж, що тисячні стежки, які ведуть до його осущення, лежать просто-таки під нашими ногами, і що тільки від нашої свідомості того ідеалу, від нашої згоди на нього буде залежати, чи ми підемо тими стежками в напрямі до нього, чи, може, звернемо на зовсім інші стежки» [7, с. 285].

Спираючись на те, що мова є важливим фактором національного виховання й у своєму звучанні несе «закодовані» впливи на слухачів, викладач може послуговуватись як змістом, так й інтонаціями власного голосу, тоном висловлювання, логічним наголосом для здійснення виховного впливу відповідно до навчально-виховних завдань заняття, що стане стежкою до формування певних якостей, переконань студентів.

Використання викладачем можливостей мовного впливу і виховного потенціалу мови відповідає принципу гуманізації освіти, що є однією із засад сучасної парадигми освіти і визначає центральною постаттю освітньо-виховного процесу особистість студента, розвиток і позитивні зміни якого – головний показник педагогічних дій викладача.

Американський психолог К. Роджерс започаткував поняття особистісно-центроване навчання [4, с. 358], що згодом вплинуло на застосування особистісного підходу в навчанні і передбачає увагу до вихованця, його співпрацю з наставником, створення суб'єкт-суб'єктних взаємин між учасниками освітнього процесу і взаємодію (діалог), який сприяє розвитку здібностей студента, його самовиявленню і допомагає досягти спільного результату. Така система педагогічних дій є протилежною авторитарному стилю викладання, в якому домінує позиція переваги викладача у знаннях та діях. Сучасна парадигма освіти передбачає використання діалогових форм спілкування, активізацію ролі студента.

Майстерність викладача передбачає його вміння володіти мовою і будувати свій монолог як діалог з вихованцями, як пряме звертання до їхнього розуму, почуттів, переживань, що зумовлене не тільки метою поінформувати, але й збудити інтерес до проблеми, встановити взаємодію, діалог. Уміння організувати сприймання слухачів забезпечує роботу їхньої думки, уваги, пам'яті, тобто активність аудиторії. Утворення активного слухання свідчитиме про встановлення взаємодії, де викладач може спостерігати реакцію студентів, здійснювати рефлексію їхньої діяльності і, водночас, аналізувати власну діяльність, перебудовувати зміст, методику свого виступу відповідно до сприймання інформації, що сприяє керуванню студентською аудиторією. Якщо викладач може не тільки донести зміст, тобто зробити його зрозумілим, а й здійснити психологічний вплив – збудити інтерес до проблеми, викликати потребу певних мисленнєвих дій, виявив особистісних позицій студентів щодо сприймання змісту – тоді відбувається не тільки інформація-комунікація, але досягнуто й виховної мети.

У такому разі мова викладача може виконувати як інформаційну, освітню, так і виховну функції. Перша має спрямованість на засвоєння інформації, друга – здійснює вплив на особистість слухача, формування його власного ставлення до певної проблеми, на потребу певних дій. Але для того, щоб забезпечити освітню і виховну спрямованість викладу матеріалу, як зазначає І. Зязюн, розповідь супроводжується емоційним впливом викладача, який засвідчує, що ідея, зміст теми є привабливими для нього самого [2, с. 23]. У такому випадку мова збагачується відтінками, виразністю голосу,

тону, які виявляють емоційну складову мовлення або емоційний фактор впливу [2, с. 75 – 77].

Саме на емоційну характерність мовлення вказує І. Зязюн як на умову забезпечення повноцінного сприймання навчальної інформації учнями, роблячи висновок, що саме мовлення, тон викладача позначається на рівні пізнавальної діяльності учнів, виводячи таким чином пряму залежність між комунікативними особливостями мовлення викладача й активністю сприймання слухачів. Такий висновок І. Зязюна наочно показує метод впливу на студентів і реалізації виховного потенціалу мови для досягнення особистісного розвитку студента, а викладач у такому разі стає взірцем використання мовних засобів у процесі комунікації, що можуть наслідувати студенти у своїй професійно-мовленнєвій діяльності [2, с. 35 – 36].

Отже, у результаті аналізу засобів підготовки фахівців у вищій школі, зокрема працівників національної поліції, можна зробити висновок, що велике значення для досягнення комплексного освітньо-виховного результату мають філологічні дисципліни, за допомогою яких відбувається формування життєвих настанов, переконань, ціннісних орієнтирів майбутніх фахівців, формування духовного світу особистості. При цьому головним засобом встановлення діалогу залишається мова й емоційна забарвленість мовлення викладача, що забезпечує досягнення діалогу зі слухачем.

Бібліографічні посилання

1. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский. – изд. 5, испр. – М.: «Лабиринт», 1999. – 352 с.
2. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
3. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник / С.Г. Карпенчук. – К.: Вища шк., 1997. – 304 с.
4. Райгородский Д.Я. Психология личности. Хрестоматия. – Т.1. – Самара: Изд. Дом «БАХРАХ-М», 2006. – 512 с.
5. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. – Киев: Радянська школа, 1974 г. – 288 с.
6. Франко І. Я. Одвертий лист до гал[ицької] української молодезі // Франко І. Я. Зібрання творів: у 50 т. / Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР; [ред. кол. Є. П. Кирилюк (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1976. – Т. 45: філософські праці. – 1986. – С. 401 – 409.
7. Франко І. Я. Поза межами можливого // Франко І. Я. Зібрання творів: у 50 т. / Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР; [ред. кол. Є. П. Кирилюк (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1976. – Т. 45: філософські праці. – 1986. – С. 276 – 285.

Kolesnyk A. V. Educational potential of philological disciplines in higher education.

The article analyzes the main means of achieving the educational effect on the personality and the role of philological disciplines in this process, in particular, the language as the main means of establishing a dialogue between the teacher and the listener.

The purpose of the article is to analyze methods and means of education in high school, in particular in the training of national police officers, to achieve a comprehensive educational outcome.

The philological disciplines, with the help of which the formation of vital directions, beliefs, values of future specialists, formation of the spiritual world of the person take place, is of great importance for the achievement of the complex educational result. At the same time, the main means of establishing a dialogue remains the language and the emotional color of the teacher's speech, which ensures the achievement of dialogue with the listener.

The language of the teacher can act as informational and educational functions. The first has a focus on the assimilation of information, the second - has an impact on the personality of the listener, the formation of his own attitude to a certain problem, the need for certain actions. The teacher can use both the content and the intonations of his own voice, the tone of the statement, the logical emphasis for the implementation of educational influence in accordance with the educational tasks of the class.

Keywords: language, speech, philological discipline, education

УДК 351.851:37.014.55

Кондрашева О. В.
старший викладач
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВОЮ ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Розглядається питання вдосконалення державного управління у сфері надання освітніх послуг вищими закладами освіти. Вищі навчальні заклади в умовах поширення в Україні Болонських принципів, матимуть значно більший обсяг автономії та самостійності у вирішенні багатьох управлінських та організаційних функцій. На зміни очікують традиційні стосунки між інституціями системи освіти. Не виключено, що роль місцевих органів управління освітою в управлінні освітою звужуватиметься, а роль місцевих органів управління освітою, як і самих ВНЗ – розширюватиметься.

Ключові слова: державне управління, вищі заклади освіти, автономія, самостійність, управлінські та організаційні функції, місцеві органи управління освітою.

З точки зору глобалізаційних та інтеграційних процесів, одним із найважливіших завдань для України, як тієї країни, яка намагається посісти достойне місце в освітній сфері Європи та світу, є завдання забезпечити якісну підготовку фахівців на рівні міжнародних стандартів. Визначальними тенденціями розвитку світової освітньої системи є поглиблення фундаментальності, посилення гуманістичного напрямку, духовної та загально- культурної складових освіти.